

BROCHURE

MONUMENTALE kerkelijke gebouwen

Uitbreiding, restauratie en onderhoud van monumentale gebouwen, kerken, verenigingsgebouwen, pastorieën en begraafplaatsen.

Inhoud

1 INLEIDING	3
<i>a Soorten monumenten</i>	3
<i>b Monumentenregister</i>	3
<i>c Vergunning</i>	3
2 MONUMENTENWET 1988	3
3 VERBOUWING, WIJZIGING en UITBREIDING	4
4 ONDERHOUD MONUMENTEN	4
<i>a Metselwerk</i>	4
<i>b Bekleding met houten delen</i>	4
<i>c Kozijnen, ramen en deuren</i>	5
<i>d Daken</i>	5
<i>e Terrein</i>	5
<i>f Binnen afwerking</i>	5
<i>g Meubilair</i>	5
<i>h Technische installaties</i>	5
5 SUBSIDIE VERSTREKKERS	6
<i>a Rijksmonumenten</i>	6
<i>b Provinciale monumenten</i>	7
<i>c Gemeentelijke monumenten</i>	7
<i>d Andere subsidieverstrekkers/fondsen</i>	7
6 AANDACHTSPUNTEN VOOR HET BEHEER VAN HET KERKGEBOUW	7
7 ENKELE BELANGRIJKE ADRESSEN	7
8 DIVERSEN	8
<i>a Commissie toezicht en financiën van de Hersteld Hervormde Kerk</i>	8
<i>b Bijlagen</i>	8

Deze brochure is een uitgave van de Bouwcommissie van de Hersteld Hervormde Kerk (versie september 2013)

Foto voorkant: Kerkgebouw HHG Andelst - Zetten.

1 INLEIDING

Onze kerkvoogdijen beheren ongeveer een tiental kerken die rijksmonument of gemeentelijk monument zijn. Deze zullen wij alleen verder behandelen.

a Soorten monumenten

Er worden in de Monumentenwet verschillende monumenten onderscheiden:

1. Rijks-, provinciaal of gemeentelijk **gebouwd monument**
2. Beschermd **stads- of dorpsgezicht**
3. Rijks-, provinciaal of gemeentelijk **archeologisch monument**

b Monumentenregister

Monumenten in uw gemeente zijn terug te vinden in de monumentenregisters en op te vragen bij de betreffende overheden. U kunt de rijksdienst voor Cultureel Erfgoed benaderen voor de rijksmonumenten. De provinciale monumentenlijst wordt samengesteld door Provinciale Staten. Momenteel zijn alleen in de provincies Drenthe, Noord-Holland en Limburg provinciale monumenten aangewezen (stand per oktober 2010). Voor gemeentelijke monumenten kunt u terecht bij de afdeling of medewerker Monumentenzorg van de betreffende gemeente.

c Vergunning

De bescherming houdt in dat voor restauratie, sloop, verbouwing of op een andere manier wijzigen van een beschermd gebouwd rijksmonument een monumentenvergunning nodig is. De gemeente is hierin bevoegd gezag. De Monumentenvergunning is vanaf oktober 2010 voor *gebouwde* monumenten onderdeel van de Omgevingsvergunning, er zijn echter uitzonderingen. Zie hiervoor Omgevingsvergunning.

Hier volgen een aantal belangrijke passages uit de monumentenwet die belangrijk zijn voor het wijzigen en restaureren van een rijksmonument:

2 MONUMENTENWET 1988

Hoofdstuk I. Algemene bepalingen.

Artikel 1

Kerkelijke monumenten: onroerende monumenten welke eigendom zijn van een kerkgenootschap, een zelfstandig onderdeel daarvan, een lichaam waarin kerkgenootschappen zijn verenigd, of van een ander genootschap op geestelijke grondslag en welke uitsluitend of voor een overwegend deel worden gebruikt voor het gezamenlijk belijden van de godsdienst of levensovertuiging.

Artikel 2

1. Bij toepassing van deze wet wordt rekening gehouden met het gebruik van het monument.
2. Met betrekking tot een kerkelijk monument wordt geen beslissing genomen ingevolge deze wet dan na overleg met de eigenaar.

Hoofdstuk II. Beschermd monumenten

Par 2. Vergunningen tot wijziging, sloop of verwijdering

Artikel 11

Het is verboden een beschermd monument te beschadigen of te vernielen.

Artikel 12

Een aanvraag om vergunning als bedoeld in artikel 11, tweede lid, wordt ingediend bij burgemeester en wethouders.

Artikel 14

Onze minister kan een rapport verlangen, waarin de archeologische waarde van het terrein dat blijkens de aanvraag zal worden verstoord naar het oordeel van Onze minister in voldoende mate is vastgesteld.

3 VERBOUWING, WIJZIGING en UITBREIDING

Omdat een monument beschermd is mag er niet aan worden veranderd dan na het verkrijgen van vergunning in het kader van artikel 11 van de Monumentenwet.

Van elk monument is een redengevende omschrijving gemaakt, waarin u een beschrijving aantreft van het monument en enkele belangrijke onderdelen daarvan. Daarop staat ook het monumentnummer wat u nodig heeft voor het aanvragen van b.v. een wijzigingsvergunning, subsidieaanvraag e.d.

U kunt de redengevende omschrijving opvragen bij de burgerlijke gemeente.

Heeft u vragen of loopt u rond met wijziging- ; restauratie- en onderhoudsplannen schakel dan een architect/bouwkundige in die op de hoogte is van de wet- en regelgeving van rijks- of gemeentelijke monumenten. U kan ook informatie krijgen van de bouwcommissie van onze kerk. Deze kan u adressen geven van architecten/bouwkundigen die ervaring hebben met deze materie.

U kan hiermee uw kerkelijke gemeente goed informeren en u maakt geen kosten aan plannen of adviezen die tot niets leiden.

4 ONDERHOUD MONUMENTEN

Een kerkelijk monument geeft verplichtingen maar heeft ook zijn voordelen.

Zo kan een deel van het onderhoud betaald worden uit middelen die het Rijk beschikbaar stelt.

U moet zelf hiervoor de nodige stappen ondernemen om hiervoor in aanmerking te komen.

Als u hiervoor zelf de weg niet weet, of moeite hebt om de telkens veranderende regelgeving bij te houden, dan is het in de arm nemen van een deskundig architect/bouwkundige de beste oplossing.

Het is voor de beheerder het beste om het kerkgebouw in een goede staat van onderhoud te houden. Hiermee voorkomt men een veel duurere restauratie in de toekomst.

Om de onderhoudstoestand van een kerkgebouw goed in beeld te krijgen is het aan te bevelen een abonnement te nemen op de Monumentenwacht.

De Monumentenwacht houdt meestal één maal per jaar een inspectie. Deze maken een inspectierapport en dit wordt aan de kerkvoogdij toegezonden.

Dit rapport geeft per onderdeel aan wat de Monumentenwacht heeft aangetroffen. U krijgt informatie over daken, goten, afvoeren, metselwerk-, schilder-, ijzerwerken enz.

Tevens wordt aangegeven welke werkzaamheden nodig zijn met daarbij aangegeven de prioriteit.

De Monumentenwacht voert zelf kleine werkzaamheden uit zoals het schoonmaken van en kleine reparaties aan de goten, kleine dakbedekkingreparaties enz.

Voor het abonnement betaalt u een vast bedrag per jaar. Hiernaast worden de kleine reparaties (materialen) in rekening gebracht.

De abonnementskosten en de kosten van kleine reparaties kunnen in het BRIM opgevoerd worden.

Dat geldt trouwens ook voor kosten die u maakt voor inspectie van de bliksembeveiligingsinstallatie.

Mocht u niet met de Monumentenwacht in zee willen gaan, dan volgen hier een aantal aandachtspunten die van belang zijn bij een onderhoudsinspectie.

a Metselwerk

Een gemetselde gevel vergt het minste onderhoud, er treedt wel vervuiling op, maar dit valt niet op.

Een gevel mag niet schoon gemaakt worden met een hogedruk reiniger omdat dit de structuur van de stenen open maakt zodat er nog eerder vervuiling optreedt. Het hydrofoberen (waterafstotend maken) van een gevel is niet toegestaan. Al is een gevel goed gemetseld, er kunnen toch scheuren e.d. optreden zodat reparaties noodzakelijk zijn. Het is helaas bijna niet mogelijk dit onzichtbaar te doen en als het gebeurt is het zaak precies te noteren welke materialen gebruikt zijn met de mengverhouding zodat men een volgende keer hierop terug kan vallen. Als voegwerk hersteld moet worden, moeten de bestaande voegen tenminste 2 cm diep uitgehakt worden.

b Bekleding met houten delen

Voor een bekleding met houten delen moet men bij voorkeur geen transparante verfsystemen toepassen omdat het ultra violet van het zonlicht de lagen 'los weekt'. Transparante verflagen moeten

aan de zonzijde van het gebouw elke 2 jaar opnieuw behandeld worden. Dekkende verflagen zijn duurzamer en hiervoor geldt dat ze tussen de 5 en 10 jaar opnieuw behandeld moeten worden, afhankelijk van de situering. Donkere kleuren zijn ongunstiger omdat in de zomer de oppervlakte temperatuur veel hoger kan worden met veel spanning in de materialen. In alle gevallen geldt dat er achter de bekleding voldoende ventilatie moet zijn daar anders het houtwerk gaat verstikken.

c Kozijnen, ramen en deuren

Houten gevelkozijnen vergen regelmatig onderhoud, met name de onderdorpels met aansluiting op de stijlen. Het is belangrijk om deze van een lichte verflaag te voorzien, daar anders de verbindingen te veel spanning geven, die dan capillair vocht opnemen en dan gaat de verflaag eraf bladderen. Het is belangrijk het schilderwerk om de 2 jaar te controleren en bij te werken dan kan een grondige behandeling om de 8-10 jaar plaats vinden. Voor de binnen kozijnen en deuren bepaalt het gebruik (beschadigingen) hoe vaak je moet overschilderen

d Daken

Een pannendak geeft meestal weinig onderhoud, het is alleen zaak jaarlijks te controleren of er door storm e.d. geen pannen scheef gezakt of stuk zijn. Ook kan het gebeuren dat aansluitend lood is opgewaaid. Voor een dak met leien geldt hetzelfde. Daken die afgewerkt zijn met metaal (koper, zink, lood) hoeven geen speciaal onderhoud. De levensduur is afhankelijk van materiaal en de situering 20 tot 50 jaar. Dakgoten jaarlijks schoon maken, veel blad tast door zuren het zink aan en geeft verstoppingen. Platte daken elk jaar controleren of er geen scheuren of slechte plekken aanwezig zijn en deze zo nodig herstellen. Tijdige reparaties voorkomen narigheid. Problemen doen zich meestal voor bij dakdoorbrekingen, dakranden en aansluitingen bij hoger opgaand werk met lood e.d.

e Terrein

Hoewel het overbodig lijkt is het toch zinvol om jaarlijks het terrein te controleren op verzakkingen in de bestrating, goede afwatering om te voorkomen dat muren lang nat blijven. Hetzelfde geldt voor hekwerken en afrastering. Ook de aanwezige beplanting heeft enkele keren een beurt nodig.

f Binnen afwerking

Het meer of minder intensief gebruik bepaalt voornamelijk het onderhoud binnen. Bij veel gebruikte ruimtes zullen beschadigingen van wanden e.d. voorkomen. Een regelmatige inspectie en reparatie voorkomt verpaupering. Wandens zullen bv om de 10 jaar overgeschilderd moeten worden.

g Meubilair

Vast meubilair, banken, kapstokken e.d. vergen weinig onderhoud. Losse tafels en stoelen zoveel te meer, zeker als ze regelmatig verplaatst worden. Een reservering voor vervanging is gewenst. Bankens, alleen als het nodig is, in de was zetten en goed uitwrijven+ ter voorkoming van 'bruine ruggen'.

h Technische installaties

Voor het orgel is een goede vocht huishouding erg belangrijk, hiervoor is een goede ventilatie noodzakelijk. Naast technisch onderhoud moet het orgel regelmatig gestemd worden. Ook voor bankens, koorhekken, vlonders over de vloer is een goede ventilatie noodzakelijk ter voorkoming van schimmels, houtaantasters enz. Vloeren niet schrobben, dit brengt teveel vocht met zich mee.

Electro technische installaties behoeven weinig onderhoud, af en toe zullen wat lampen vervangen moeten worden. Verwarmings- en ventilatie installaties hebben meer onderhoud nodig: ketel schoonmaken, lucht roosters schoonmaken, filters vervangen enz. en het bijregelen van de installatie. Het is wenselijk hiervoor een onderhoudscontract af te sluiten met een installatiebedrijf. De levensduur van ketels en luchtbehandelingsapparatuur is 15-20 jaar, maar het vervangen van deze onderdelen gaat doorgaans gepaard met een aanpassing van de installatie, dus extra kosten. Ook een geluidsinstallatie heeft onderhoud nodig. Versterkers en microfoons zijn om de 5-10 jaar aan vervanging toe.

5 SUBSIDIE VERSTREKKERS

a Rijksmonumenten

Een aantal van onze kerkgebouwen hebben de status van rijksmonument.

Het Rijk heeft voor het onderhouden hiervan middelen beschikbaar gesteld om het gebouw in stand te houden.

Deze regeling heet: Subsidieregeling Instandhouding Monumenten Brim/Sim. De laatste wijziging hiervan is per 1 januari 2013 ingegaan.

Na goedkeuring heeft deze regeling een looptijd van 6 jaren

In 2013 moest deze tussen 1 februari en 31 maart 2013 ingediend worden.

Deze nieuwe regeling is t.o.v. de oude regeling op belangrijke onderdelen vernieuwd.

Een aantal veranderingen volgt hieronder:

Sober onderhoud

De reguliere subsidie is alleen nog bestemd voor onderhoud en niet meer voor (deel)restauraties. De eigenaar dient hiertoe een zesjarig instandhoudingsplan op te stellen.

50 procent eigen bijdrage

De eigenaar moet de helft van de (subsidiabele) onderhoudskosten zelf betalen.

Meer maatwerk

Bij *gebouwde monumenten* zijn de maximaal subsidiabele kosten vanaf 2013 gebaseerd op de herbouwwaarde (HBW). De herbouwwaarde is te vinden op de polis of de offerte van de verzekeraar.

Hoe groter en rijker gedecoreerd een gebouw is, des te hoger deze herbouwwaarde is.

In beginsel is een investering gelijk aan 0,5 procent van de herbouwwaarde per jaar, voldoende voor sober onderhoud.

Over de periode van het zesjarig instandhoudingsplan is dat 3 procent. De eigenaar betaalt de helft zelf. De onderhoudssubsidie bedraagt dus maximaal 1,5 procent van de herbouwwaarde.

Voorbeeld herbouwwaarde van een kleine kerk:

HBW = € 1.500.000

Maximale subsidie voor 6 jaar:

€ 1.500.000 x 0,5% x 6 jaar =

€ 45.000 maximale subsidiabele kosten

X 50% = € 22.500 max. subsidie

Voorrang

Voor subsidieverlening zijn jaarlijks gemaximeerde bedragen beschikbaar en geldt er voor bepaalde objecten/situaties een speciale regeling. Voor zover sprake is van een overvraag, dus een hogere subsidieaanvraag dan er financiële middelen beschikbaar zijn, geschiedt de toewijzing van subsidie op basis van klein naar groot. Dat betekent dat honorering van aanvragen plaatsvindt op volgorde van het aangevraagde subsidiebedrag, waarbij aanvragen met een lager subsidiebedrag voorgaan boven aanvragen met een hoger subsidie. Dit kan ook tot gevolg hebben dat de ene aanvraag nog juist wel en de andere aanvraag juist niet meer kan worden gehonoreerd.

Kerken in gebruik

Omdat monumentale kerken veel onderhoud vergen, gaat hier elk jaar een fors deel van het subsidiebudget naartoe. Vanaf 2013 wordt alleen onderhoudssubsidie verleend voor kerkgebouwen die in de zesjarige onderhoudsperiode bestendig in gebruik zijn – voor religieuze of andere functies.

Meer tijd

De vuistregel 'wie het eerst komt, die het eerst maalt' geldt niet meer.

Eigenaren krijgen twee maanden de tijd om hun aanvragen in te dienen. Te weten van 1 februari tot en met 31 maart van het jaar voorafgaande aan het jaar van ingang van de nieuwe 6 jaarlijkse subsidie periode.

Informatie

Voor meer informatie kunt u ook contact opnemen met uw architect/bouwkundige.

Voor andere vragen over subsidies kunt u de info-desk van de Rijksdienst voor het cultureel Erfgoed bellen: InfoDesk 033-421 74 56 of per e-mail: info@cultureelerfgoed.nl

Voor algemene informatie kunt u de website van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (www.cultureelerfgoed.nl) raadplegen, of telefonisch contact opnemen met de Rijksdienst. Het telefoonnummer is: 033-421 74 21.

Indien aan een kerkgebouw meer onderhoud dan zoals hierboven is beschreven nodig blijkt te zijn, zoals bijvoorbeeld een nieuwe leibedekking, neem dan contact op met de ambtenaar van de burgerlijke gemeente en de Rijksdienst.

Natuurlijk kunt u ook de Bouwcommissie hiervoor benaderen.

Enkele provincies stellen jaarlijks wel eens gelden beschikbaar voor het restaureren en onderhouden van kerkgebouwen, welke de status van rijksmonument bezitten. Hiervoor dient men nauwkeurig de berichtgeving in bijv. de kranten in de gaten te houden. Ook is het wenselijk de websites van de provincies te raadplegen.

b Provinciale monumenten

Voor zover bekend heeft ons kerkgenootschap geen kerken die de provinciale monumentenstatus hebben.

c Gemeentelijke monumenten

Een aantal kerken hebben de status van gemeentelijk monument.

Voor het onderhouden hiervan heeft de gemeente beperkte middelen beschikbaar.

Neem hiervoor contact op met de burgerlijke gemeente en de ambtenaar die hiervoor het aanspreekpunt is.

d Andere subsidieverstrekkers/fondsen

Bij ons kerkelijk bureau kunt u hiervoor adressen krijgen.

Wij zijn vaak niet op de hoogte van plaatselijk/streekgebonden adressen.

Indien men een bijdrage bij bijvoorbeeld een fonds aanvraagt heeft u in de meeste gevallen een goedgekeurde begroting van de herstelwerkzaamheden nodig.

6 AANDACHTSPUNTEN VOOR HET BEHEER VAN HET KERKGEBOUW

Laat in de herfst de C.V-installatie, maar ook ventilatoren en eventueel aanwezige verwarmingsunits een onderhoudsbeurt geven. Dat is belangrijk om een gevoelig instrument als een kerkorgel in goede conditie te houden. Let u er op dat de kerk goed geventileerd kan worden. Vocht zorgt voor problemen. De houtaantasters voelen zich er goed bij en pleisterwerken worden toch al vaak zwaar belaagd door optrekkend vocht.

Zorg dat u droge voeten houdt: afwatering en drainage van het terrein is belangrijk, maar ook moet bij lekkage van goten en afvoeren direct ingegrepen worden om te voorkomen dat het muurwerk onnodig lang nat blijft. Maak daartoe ook in voorjaar en na het vallen van de bladeren de goten bladvrij.

Indien in de kerkruimte ter bescherming van grafzerken vlonders op de vloer zijn aangebracht of wanneer kostbare doophekken op de vloer zijn opgesteld dan kan men de vloer beter met een natte dweil en weinig water onderhouden om houtaantasting te voorkomen.

Het in de was zetten van banken, dient zo min mogelijk te gebeuren. Als dit een keer nodig is, dan zeer weinig was gebruiken en goed uitwrijven, om te voorkomen dat in de zomer kerkgangers de kerkverlaten met een "bruine rug".

In verband met diefstal verdient het aanbeveling een oude statenbijbel en kostbaar avondmaalszilver na de kerkdienst in de kluis op te bergen.

7 ENKELE BELANGRIJKE ADRESSEN

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Smallepad 5 3811 MG Amersfoort

T. 033-4217 421

www.cultureelerfgoed.nl

Nationaal Restauratiefonds

Westendorpsstraat 68 Postbus 15 3870 DA Hoevelaken

T. 033-25 39 439

www.restauratiefonds.nl

Stichting Kerkelijk Geldbeheer

voor:

adviezen m.b.t. (voor)-financiering van bouwplannen

verstrekken van leningen

adres: Postbus 147, 2800 AG Gouda; tel. 0182-588000

Monumentenwacht Nederland

Utrechtseweg 3F

Postbus 2120

3800 CC Amersfoort

T 033-4790770

www.monumentenwacht.nl

Verzekeringen

Donatus

Hoff van Hollantlaan 8 5243 SR Rosmalen

T. 073-52 21 700

www.donatus.nl

8 DIVERSEN

a Commissie toezicht en financiën van de Hersteld Hervormde Kerk

In ordinantie 16-13 is bepaald dat het toezicht op kerkelijke bezittingen en gelden wordt uitgeoefend door de commissie toezicht en financiën. Dit toezicht van de commissie toezicht en financiën strekt zich uit over alle kerkelijke lichamen, organen en administraties, voor zover niet van diaconale aard.

In ordinantie 16-14-1 is bepaald dat, indien bij een onder toezicht staand kerkelijk lichaam of orgaan, dan wel bij een onder toezicht staande administratie, de wenselijkheid wordt gevoeld om te komen tot het aankopen, bouwen, ingrijpend verbouwen/uitbreiden/restaureren, dan wel afbreken van een gebouw of een bestanddeel daarvan, wordt door de beheerders géén uitvoering gegeven aan plannen daartoe, als niet tevoren:

voor de daaraan verbonden uitgaven een post in de begroting is opgenomen, en

op deze begrotingspost het advies is verkregen van de commissie toezicht en financiën.

Aan de commissie toezicht en financiën dienen de volgende stukken overlegd te worden: een beschrijving van de bouwplannen; een financieringsplan; de jaarrekening van het afgelopen boekjaar, en de meerjarenbegroting (5 jaar).

De verplichting tot een adviesaanvraag heeft uitsluitend betrekking op het college van kerkvoogden gevormd overeenkomstig ordinantie 16-1-4-a of 16-1-4-b.

b Bijlagen

De bijlagen 1,2 en 3 geven een voorbeeld hoe men het onderhoud en de bij behorende kosten van kerkelijke gebouwen op een overzichtelijke wijze in beeld kan brengen. Op deze wijze zijn de kosten voor de jaarlijkse begroting goed te onderbouwen.